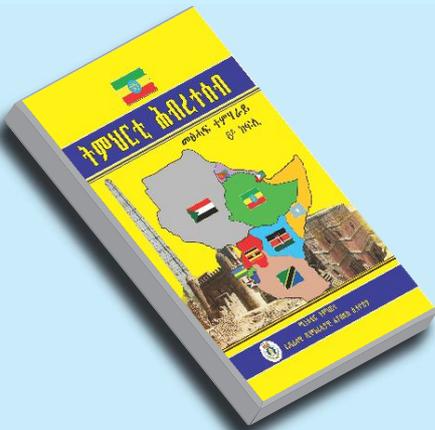

ነዚ መፅሓፍ ኣዘዩ ዘነኣድ ግቡኡን ብጣዕሚ ፅቡቕን ዘኾነ ክንክንን ሓሰዋን (ኣተሓሕዛ) ይግበረሱ

እዚ መፅሓፍ ንብረትን ሃፍትን ቤት ትምህርትኩም እዩ።

ንኸይበላሸው፣ ንኸይገዳኡን ንኸይጠፍኡን ግቡኡን ብጣዕሚ ፅቡቕን ዘኾነ ኣተሓሕዛ ግበሩ።

ግቡኡን ብጣዕሚ ፅቡቕን ዘኾነ ኣተሓሕዛ (ክንክንን ሓሰዋን) መፅሓፍ ንክህፀው ዝሕገዙ ዝስዕቡ ኣገደስቲ ዝበሃሉ 10 (ዓሰርተ) ሓሳባት (ትእዛዛት) ኣሰጡ።

1. መፅሓፍ ብላስቲክ፣ ጋዜጣ ወይድሚ ልሙዕ ዓብይ ወረቕት ወዘተ ምሽፋን (ምጥራዝ)።
2. ኩልሻዕ ኣብ ፅሩይን ደረቕን (ንቕፅን) ቦታ መፅሓፍ ምቕማጥ።
3. መፅሓፍ ንክትጥቀም እንትትሕዝ ኢድካ ፅሩይን ንፁህን ምጂኑ ምርግጋፅ።
4. ኣብ ሽፋን ይኹን ኣብ ውሽጢ መፅሓፍ ዝኾነ ዓይነት ፅሑፍን ምልክትን ዘይምግባር።
5. መፅሓፍ እንትትጥቀም ኣብ-ውሽጡ ቁራፅ ወረቕት ወይድሚ ካርዲ ንምልክት ምጥቃም።
6. ካብ ውሽጢ መፅሓፍ ዝኾነ ዓይነት ስእሊ ወይድሚ ገፅ ዘይምቕዳድ፣ ዘይምውሳድ።
7. ዝተበላሸወ ወይድሚ ዝሃሰሰ ፅሑፍ እንትገጥም ምድማቕን ምኡዳሰን የድልይ።
8. መፅሓፍ ናብ ቦርሳ እንትተእትዉ ግቡኡ ጠመተ ምሃብን ብውኃ ምስትውዓልን የድልይ። ህድእ ኢልኩም ከይቕደድን ከይዕፀፍን ጥንቃቃ ክትገብሩ ይግባእ።
9. መፅሓፍ ካብ ኣደ ሰብ ናብ ካሊእ እንትሓልፍን ኣብ ምቕብባልን ግቡኡ ጥንቃቄ ምግባር።
10. ኣዳዲስ መፅሓፍ ንፈለግ እንትትጥቀሙ ብስርዓትን ብዝባንን ምሉእ ብምሉእ ገፁ ምቕማጥ። ብኣደ ግዘ ውሑድ ገፃት ጥራሕ ምርኣይ ይግባእ። አዕሪኻ ዘይምሕሳይ። ካብ ገፅ ናብ ገፅ ምስግጋር እንትህልው ጠርዚ ሕድሕድ ገፅ ከይጉዳእ ብጥንቃቄ ቀስ ኣቢልካ ምግልባጥ (ክሳብ ዝለምድ)። እዚ ንሽፋንን ጠርዝን መፅሓፍ ብፅቡቕ ኩነታት ንምሓዝ ዝሕግዝ እንትኸውን ኣቲ መፅሓፍ'ውን ነዊሕ ዕድመ ንክገልግል ይሕግዝ።

ትምህርት ስብረተሰብ

መፅሐፍ ተምሃራዊ

6^ደ ክፍሊ

መዳለውቲ፣

ሞሳ ተደሳ ብሩ (M.Sc.)

ፀሃዩ ፍቻዱ ክስረከ (B.A.)

ገምገምቲ፣

ሮማን ገደደ

ክስም ክፅብሃ

ጠዓመ ገብሩ

ሚኒስቴር ትምህርት
ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ

እዚ መፅሓፍ ንፕሮጀክት ምምሕያሽ ፅርዮት ሓፈሻዊ ትምህርቲ (GEQIP) ተባሂሉ ብምትሕብባር ፈንድ መንግስታት ፈንላንድ፣ ጣልያን፣ ኔዘርላንድን እንግሊዝን ከምኡውን ልቓሕ ባንኪ ዓለም ቐፅሪ (IDA Credit No) 4535 - ET ብዝተረኸበ ዝተዋደደ ሓገዝ ብሚኒስቴር ትምህርቲ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ኣብ 2003 ዓ.ም ተሓቲሙ።

© ብሚኒስቴር ትምህርቲ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ኣብ 2003 ዓ.ም (2011 ዓ.ም.ፊ) ተሓቲሙ። መሰል ሕትመት ብሕጊ ዝተሓለወዮ። ካብ ሚኒስቴር ትምህርቲ ኣቐዲሙ ብፅሑፍ ዝተውሃበ ፍቓድ እንተዘይሃልዩ ወይድማ ብመሰረት ነጋሪት ጋዜጣ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ኣዋጅ ቐፅሪ 410/2004 መሰረት ዝተውሃበ ሕጋዊ ኣፍልጦ (Copyright and Neighbouring Rights Protection) እንተዘይሃልዩ ካብዚ መፅሓፍ ዝተወሰነ ክፋል ይኹን ወይድማ ብምሉእ ክባዛሕ፣ ክውሰድ፣ ብዝኾነ ዓይነት ክመሓላለፍ፣ ወይድማ ብኤሌክትሮኒክ መልክዕ ክቐዳሕ፣ ናብ ካሊኦ ግልጋሎት ክውዕል ወዘተ ኣይክኣልን።

ኣብ ምድላውን ሕትመትን እዚ መፅሓፍ ተምሃራይ ከምኡውን ነዚ ስዒቡ ተዳልዩን ተሓቲሙን ዘሎ መምርሒ ንመምህር ብቐጥታ ይኹን ብተዘዋወሪ መንገዲ ኣበርክቶ ንዝገበርኩም ውልቀሰባት፣ ጉጅለን ዝተፈላለዩ ትካላትን ብምልእኹም ሚኒስቴር ትምህርቲ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ኣዝዩ ዝለዓለ ምስጋና የቐርብ።

ኣእምሮአዊ ሃፍትን ንብረትን ብሰናይ ፍቓድ ሰብ ዋና ዝተውሃቦዮ። ዝኾነ ይኹን በዓልዋና ኣእምሮአዊ ሃፍትን ንብረትንዚ መፅሓፍየ ዝብል ሰብ ብግቡእ እንተዘይተሓቢሩን እንተዘይተጠቐሱን ኣብ ከተማ ኣዲስ ኣበባ ፍሉይ መፀውዒ ኣራት ኪሎ ኣብ ዝበሃል ቦታ ንዝርከብ ዋና ቤት ፅሕፈት ሚኒስቴር ትምህርቲ (ቁ.ሳ.መ 1367) ክገልፅ ከምዝግባእ ብኸብሪ ንገልፅ።

ኣብዚ መፅሓፍ ተምሃራይ ኣዝዮም ብዙሓት ካርታታትን ስእልታትን ከምኡውን ሰደቓታትን ኣለዉ። እዚ እም ካብ ኢንካርታ፣ በዓልመዘ ስራሕቲ ካርታ ኢትዮጵያ፣ ኤጀንሲ ማእከላዊ ስታቲስቲክስ ኢትዮጵያ፣ ኤጀንሲ ባህልን ቱሪዝምን ትግራይ፣ ኢንቴርኔትን ዝተፈላለዩ መግለጻቲ ከምኡውን ብውልቀ ካብ ኣይተ ሞላ ተድላ ብሩ (ዋና መዳለዊዚ መፅሓፍ) ዝተወሰዱ ብምዃናም ነዚ እም ብምልኦም ግቡእ ኣፍልጦ እናሃብና ስለተጠቐምናሎም ድማ ኣዚና ካብ ልቢ ነመስግን።

© ፈለማ ወርሒ ሓምሌ 2003 ዓ.ም ተሓቲሙ

ምድላው፣ ምስንዳእን ሕትመትን እዚ መፅሓፍ

ስታር ሓ.ዘ. መክፋፈልቲ መጻሕፍቲ ትምህርቲ

24/4800፣ ጎደና ብሃራት ራም፣ ዳርደጋንጅ

ኒው ደልሂ - 110002፣ ህንዲ

ከምኡውን

ኣስቴር ነጋ ትካል መሐተሚ መጻሕፍቲ

ቁ.ሳ.መ 21073

ኣዲስ ኣበባ፣ ኢትዮጵያ

ምስ ፕሮጀክት ምምሕያሽ ፅርዮት ሓፈሻዊ ትምህርቲ (GEQIP) ዝተኣሰረ ወዕሲቐፅሪ

ET—MoE/GEQIP/IDA/ICB/G01/09

ተከዘት

ምዕራፍ ሓዲ

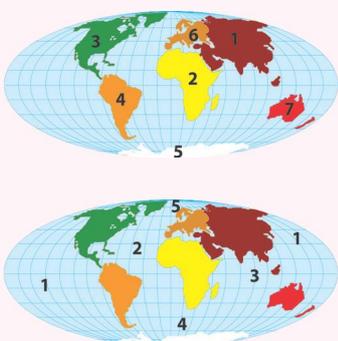
መርክቦ፣ ኣሰፋፍራን ህዝብታትን ምብራቕ ኣፍሪካ 1

- 1.1 መርክቦ 2
- 1.2 ህዝብታት ምብራቕ ኣፍሪካ 4
- 1.3 ምክልካልን ምዕቃብን ስፍራታት ሓደግን ኣብ ስፍራታት ሓደግ ዘጋጥሙ ፀገማትን 12
- 1.4 ኣሰፋፍራን መነባብርን ኣብ ምብራቕ ኣፍሪካ 20
- 1.5 ቅሬታ ምክንያታት ንኣፈሳሳይ ኣሰፋፍራን መነባብርን ህዝቢ 35
- መጠቓሰሲ 41
- ማህደረ ቃላት 43
- መጠቓሰሲ ሕታታት 45

ምዕራፍ ክስተ

መንበሪና ዝኾነት ምድሪ 49

- 2.1 ገፀ - ምድሪ 50
- 2.2 ቀንዲ ቅርፅታት መሪት ምብራቕ ኣፍሪካ 54
- 2.3 ሃፍትታት ማይ ምብራቕ ኣፍሪካ 60
- 2.4 ማይን ቅጠባዊ ረብሕኹን ኣብ ምብራቕ ኣፍሪካ 61
- 2.5 ከባቢ ኣየር 63
- 2.6 ስሙዳት ምልክታትን ምስልታትን ካርታ 65
- መጠቓሰሲ 68
- ማህደረ ቃላት 68
- መጠቓሰሲ ሕታታት 69

ምዕራፍ ከሰባተ

ከባቢና 71

- 3.1** እፅዋት ተፈጥሮን እንስሳት ዘገዳምን ምብራቅ አፍሪካ..... 72
- 3.2** ጌድ አእታውነት ደቂ ሰባትን ምዘባፅ ከባብን ምብራቅ አፍሪካ 77
- 3.3** ሜሳታት ዕቀባ ማደን ሐመድን 78
- 3.4** ብሄራዊ ፓርክታትን ረብሐኦምን አብ ኢትዮጵያን ምብራቅ አፍሪካን..... 81
- መጠቻሰሲ..... 85
- ማህደረ ቃላት 85
- መጠቻሰሲ ሕቶታት..... 86

ምዕራፍ ካርባካተ

ውራዎት ህዝቢ 88

- 4.1** ምስ ህዝቢ ዝተዛመዱ ጉዳዎት 89
- 4.2** መሰላት ህፃናትን ደሕንነቶምን 98
- 4.3** ጉዳይ አጋርነት ዘገልብቱ ከባብዎዊ ውዳበታት..... 106
- መጠቻሰሲ..... 111
- ማህደረ ቃላት 113
- መጠቻሰሲ ሕቶታት..... 115